מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- לזהות ולהשתמש נכון בחלקי הדיבר, בסמיכות ובשייכות בצירופים ובמשפטים
- להבחין בין צורות דקדוקיות דומות: בינוני כפועל מול בינוני כשם, שם הפועל מול שם הפעולה
- להשתמש נכון במספר מונה וסודר בהתאמה למין שם העצם
- לזהות מבנה טיעוני בטקסט (טענה, נימוק, עובדה ודעה) ולהשתמש באמצעים רטוריים בכתיבה ובדיבור

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א׳ – פרק 1 • חלקי הדיבר והתאמה בצירוף – זיהוי חלקי הדיבר

1. ג – הירוקה
2. ג – ליד
3. ג – קוראת
4. ג – מהר

חלק ב׳ – פרק 1 • חלקי הדיבר והתאמה בצירוף – התאמה במין, במספר וביידוע

1. ירוקה
2. זריזים
3. אדיביות
4. מהר

חלק ג׳ – פרק 1 • חלקי הדיבר והתאמה בצירוף – יצירה וניתוח

1. משפט תקין הכולל שלושת חלקי הדיבר, עם התאמה נכונה של התואר לשם העצם במין ובמספר.
2. ארבע צורות תקינות המתאימות במין ובמספר, כמו: ילד חכם, ילדה חכמה, ילדים חכמים, ילדות חכמות.
3. הילדות החכמות קראו ספר מעניין
4. כי היא עונה על השאלה 'איך?' ומתארת את אופן הפעולה, ולא מתארת שם עצם.

חלק ד׳ – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – זיהוי בסיסי

1. א – בינוני
2. ג – 4
3. א – מה עושה עכשיו או תמיד?
4. ב – מי? או איזה?

חלק ה׳ – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – זיהוי במשפטים

1. נכון – היא עונה על השאלה מה איתי עושה עכשיו
2. נכון – היא עונה על השאלה מי, ומתווספת לה ה׳ הידיעה
3. לא נכון – היא מתארת את המים, כמו שם תואר, ועונה על השאלה איזה
4. לא נכון – היא יכולה להיות גם עבר, כמו 'אתמול מאיה רצה בפארק', וההקשר קובע

חלק ו׳ – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – השלמה והבחנה

1. מסבירה
2. רצה

חלק ז׳ – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – התאמה וכתיבה

1 – ב (פועל בהווה)
2 – א (שם עצם)
3 – ה (תואר)
4 – ג (פועל בהווה)
5 – ד (שם עצם)

חלק ח׳ – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – זיהוי והבנה

1. א – שני שמות עצם שמתחברים למשמעות אחת, כמו 'גינת הגג'
2. ב – מילה שאומרת למי שייך משהו, כמו 'שלנו' או 'שלי'
3. ב – מילה שמתארת איך, מתי או איפה נעשתה הפעולה, כמו 'בזהירות'

חלק ט׳ – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – איתור בצירופים

1. נכון – שני שמות עצם מחוברים למשמעות אחת – גינה של הגג
2. לא נכון – המילה 'בזהירות' מתארת איך נבנתה הגינה, לכן היא תואר הפועל
3. נכון – היא אומרת למי שייכת הגינה

חלק י׳ – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – השלמה והתאמה

1. אוכל
2. כיתה
3. מהר

חלק י״א – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – חיבור מושגים

- 1 – ה (סמיכות)
- 2 – ד (שייכות)
- 3 – ב (תואר לשם עצם)
- 4 – ג (תואר הפועל)
- 5 – א (פועל)

חלק י״ב – פרק 4 • שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם – זיהוי בסיסי

1. א – ללכת
2. ב – ריצה
3. א – רמזור

חלק י״ג – פרק 4 • שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם – המרה והתאמה

1. לכתוב
2. לימוד
3. דיבור

חלק י״ד – פרק 4 • שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם – חשיבה ויישום

1. שם הפועל הוא צורת הפועל הבסיסית עם ל׳ בתחילתה (כמו ללכת), ושם הפעולה הוא שם עצם שמתאר את הפעולה עצמה (כמו הליכה).
2. לדוגמה: ילדות - נוצר מהמילה ילד בתוספת הצורן הסופי -ות.
3. לדוגמה: רמזור הורכב מהמילים 'רמז' ו'אור'.
4. לדוגמה: 'אני אוהב לקרוא ספרים' (שם הפועל) / 'הקריאה משמחת אותי' (שם הפעולה).

חלק ט״ו – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – זיהוי והבנה

1. ב – כמה?
2. ב – איזה במקום?

חלק ט״ז – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – השלמה והתאמה

1. חמישה
2. חמש
3. שני
4. שתי

חלק י״ז – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – התאמה בין מספר לשם עצם

- 1 – ד (מונה בזכר)
- 2 – א (מונה בנקבה)
- 3 – ב (סודר בזכר)
- 4 – ג (סודר בנקבה)

חלק י״ח – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – יישום וכתיבה

1. חמישה ילדים שיחקו בחצר
2. לדוגמה: חמישה ילדים קראו ספר. חמש ילדות קראו ספר.
3. שני לפני שם עצם בזכר (שני ספרים), שתי לפני שם עצם בנקבה (שתי מחברות)

חלק י״ט – פרק 6 • טענה, עובדה ודעה ואמצעים רטוריים – היכרות עם המושגים

1. נכון – עובדה מתבססת על נתונים שאפשר לאמת, לדוגמה מידע מדויק או מדיד
2. נכון – דעה מבטאת הערכה או רגש אישי, ולא תמיד ניתן להוכיח אותה
3. לא נכון – שאלה רטורית נשאלת כדי לעורר מחשבה או רגש, לא כדי לקבל תשובה אמיתית
4. נכון – הטענה היא העמדה המרכזית שסביבה בנויה כל הפסקה או הנאום
5. לא נכון – נימוק הוא הסבר או סיבה שנועדו לתמוך בטענה ולחזק אותה

חלק כ׳ – פרק 6 • טענה, עובדה ודעה ואמצעים רטוריים – זיהוי בדוגמאות

1. א – שאלה רטורית
2. א – עובדה
3. א – דעה או טענה
4. א – נימוק
5. א – הגזמה כאמצעי רטורי

כרטיס יציאה – מה לחפש

- בדקו שהתלמיד/ה מסביר/ה באמצעות שאלת ׳מי/איזה?׳ מול ׳מה עושה?׳, ולא רק מנחש/ת תשובה
- בדקו התאמה נכונה של ה׳ בזכר (שלושה) והיעדרה בנקבה (שלוש), וכן סודר מתאים במין (שלישי/שלישית)
- בדקו שהתלמיד/ה מצטט/ת בקצרה (לא יותר משמונה מילים) ומבדיל/ה בבירור בין עובדה הניתנת לבדיקה לבין דעה אישית

טיפים להפעלה:

- אפשר לחלק את החוברת לשני עד שלושה שיעורים, פרק או שניים בכל שיעור, בדומה למבנה הסבב של המרכזונים באתר
- מומלץ לפתוח כל שיעור במיני-שיעור קצר על ההסבר שבראש הפרק, כפי שנעשה בפתיחת מערכי השיעור באתר
- לתלמידים עולים אפשר לצמצם את כמות התרגילים בכל פרק ולהוסיף דוגמה מתורגמת או מנוקדת לפני הכתיבה העצמאית
- לתלמידי חנ״מ מומלץ לעבוד בזוגות או בליווי מבוגר/ת, ולהתמקד תחילה בתרגילי הזיהוי לפני תרגילי הכתיבה החופשית

חוברת תרגול – מרכזי למידה בלשון (חט״ב)

מרכזי למידה בלשון – מכיתה א׳ עד ט׳

חט״ב · רגיל

תוכן החוברת

1. פרק 1 – חלקי הדיבר והתאמה בצירוף
2. פרק 2 – צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר
3. פרק 3 – סמיכות, שייכות ותואר הפועל
4. פרק 4 – שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם
5. פרק 5 – שם המספר: מונה וסודר
6. פרק 6 – טענה, עובדה ודעה ואמצעים רטוריים

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – מרכזי למידה בלשון (חט״ב)

חוברת התלמיד/ה רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

עבדו בחוברת לפי סדר הפרקים, פרק אחר פרק, בדיוק כמו תחנות במרכזון. בכל פרק קראו את ההסבר הקצר לפני התרגילים, ואחרי כל תרגיל בדקו את עצמכם לפי המפתח. אם טעיתם בתרגיל – חזרו על ההסבר וננסו שוב לפני המעבר הלאה.

1 חלק א׳ – פרק 1 • חלקי הדיבר והתאמה בצירוף – זיהוי חלקי הדיבר

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. באיזו מילה מהצירוף 'גינת הגג הירוקה שלנו' יש שם תואר?

א) גינת ב) הגג ג) הירוקה ד) שלנו

2. במשפט 'השומר עמד ליד השער בזהירות', מהי מילת היחס?

א) השומר ב) עמד ג) ליד ד) בזהירות

3. איזו מילה במשפט 'התלמידה החדשה קוראת ספר מעניין' היא פועל?

א) התלמידה ב) החדשה ג) קוראת ד) מעניין

4. מהו תואר הפועל במשפט 'הילד רץ מהר אל הכיתה'?

א) הילד ב) רץ ג) מהר ד) הכיתה

2 חלק ב׳ – פרק 1 • חלקי הדיבר והתאמה בצירוף – התאמה במין, במספר ובייחוס

השלימו את המילה החסרה.

1. הגינה ה_____ נמצאת על הגג (ירוק).

2. הילדים ה_____ סיימו את המשימה (זריז).

3. השכנות ה_____ עזרו לנו לשאת את הארגזים (אדיב).

4. התלמיד רץ אל הכיתה _____ (מהיר, כתואר הפועל).

3 חלק ג׳ – פרק 1 • חלקי הדיבר והתאמה בצירוף – יצירה וניתוח

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו משפט אחד שיש בו שם עצם, שם תואר ופועל, על נושא מבית הספר.

2. בחרו צירוף של שם עצם ושם תואר מהיומיום שלכם וכתבו אותו בארבע הצורות: יחיד, יחידה, רבים ורבות (למשל: ילד חכם).

3. מצאו טעות בהתאמה במשפט: 'הילדות החכם קראו ספר מעניינת' ותקנו אותו.

4. הסבירו במשפט אחד למה המילה 'בזהירות' במשפט 'נבנתה בזהירות' היא תואר הפועל ולא שם תואר.

4 חלק ד' – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – זיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איך קוראים לצורת הפועל שמתארת מה קורה עכשיו או תמיד?

א) בינוני ב) עבר ג) עתיד ד) ציווי

2. כמה צורות יש לבינוני (יחיד, יחידה, רבים, רבות)?

א) 2 ב) 3 ג) 4 ד) 5

3. איזו שאלה עוזרת לזהות שבינוני הוא פועל בהווה?

א) מה עושה עכשיו או תמיד? ב) מי זה? ג) איזה צבע? ד) כמה יש?

4. איזו שאלה עוזרת לזהות שבינוני הוא שם עצם או תואר?

א) מה עושה? ב) מי? או איזה? ג) מתי? ד) למה?

5 חלק ה' – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – זיהוי במשפטים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	במשפט 'איתי שומר על אחיו הקטן' המילה 'שומר' היא פועל בהווה	☐	☐
2	במשפט 'השומר פתח את השער' המילה 'השומר' היא שם עצם	☐	☐
3	בביטוי 'מים רותחים' המילה 'רותחים' היא פועל בהווה	☐	☐
4	המילה 'רץ' תמיד תהיה בזמן הווה, בכל משפט שבו היא מופיעה	☐	☐

6 חלק ו׳ – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – השלמה והבחנה

השלימו את המילה החסרה.

1. המורה _____ את השיעור בקול ברור (פועל בהווה מהשורש סב״ר)

2. עכשיו מאיה _____ במסלול, ולכן כאן הבינוני הוא פועל בהווה

7 חלק ז׳ – פרק 2 • צורת הבינוני: פועל בהווה או שם/תואר – התאמה וכתיבה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. דניאל שומר על הצמחים בגינה	___	**א.** שם עצם
2. השומר בשער חייך אלינו	___	**ב.** פועל בהווה
3. בכוס יש מים רותחים	___	**ג.** פועל בהווה
4. נועה סופרת עד מאה	___	**ד.** שם עצם
5. הסופרת חתמה על הספר שלי	___	**ה.** תואר

8 חלק ח׳ – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – זיהוי והבנה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהי סמיכות?

(א) שני שמות עצם שמתחברים למשמעות אחת, כמו 'גינת הגג' (ב) מילה שמתארת פועל

(ג) מילה שמביעה שייכות כמו 'שלנו' (ד) שם תואר שמתאים לשם עצם

2. מהי שייכות?

(א) שם תואר לפני שם עצם (ב) מילה שאומרת למי שייך משהו, כמו 'שלנו' או 'שלי' (ג) פועל בזמן עבר

(ד) מילת יחס

3. מהו תואר הפועל?

(א) מילה שמתארת שם עצם (ב) מילה שמתארת איך, מתי או איפה נעשתה הפעולה, כמו 'בזהירות'

(ג) שם של פעולה (ד) מילה שמחברת שני משפטים

9 חלק ט׳ – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – איתור בצירופים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בצירוף 'גינת הגג' יש סמיכות	☐	☐
2	המילה 'בזהירות' במשפט הפתיחה היא שם עצם	☐	☐
3	המילה 'שלנו' במשפט הפתיחה מבטאת שייכות	☐	☐

10 חלק י׳ – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. חדר ה_____ היה נקי ומסודר אחרי הארוחה

2. דלת ה_____ נפתחה לאט בבוקר

3. הילדה רצה _____ כדי להגיע בזמן (תארו איך רצה)

11 חלק י״א – פרק 3 • סמיכות, שייכות ותואר הפועל – חיבור מושגים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. גינת הגג	___	**א.** פועל
2. שלנו	___	**ב.** תואר לשם עצם
3. הירוקה	___	**ג.** תואר הפועל
4. בזהירות	___	**ד.** שייכות
5. נבנתה	___	**ה.** סמיכות

12 חלק י״ב – פרק 4 • שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם – זיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהי הצורה הנקראת 'שם הפועל'?

א) ללכת ב) הליכה ג) הולך ד) הלך

2. מהי הצורה הנקראת 'שם הפעולה'?

א) לרוץ ב) ריצה ג) רץ ד) ירוץ

3. איזו מהדוגמאות הבאות נוצרה בדרך של הלחם (מיזוג שתי מילים)?

א) רמזור ב) ספר ג) כתיבה ד) ראשון

13 חלק י״ג – פרק 4 • שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם – המרה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. שם הפועל של המילה 'כתיבה' הוא _____

2. שם הפעולה של הפועל 'ללמוד' הוא _____

3. שם הפעולה של הפועל 'לדבר' הוא _____

14 חלק י״ד – פרק 4 • שם הפועל, שם הפעולה ותצורת השם – חשיבה ויישום

ענו בקצרה.

1. הסבירו במילים שלכם מה ההבדל בין שם הפועל לשם הפעולה, ותנו דוגמה אחת משלכם.

2. כתבו שם פעולה אחד שנוצר בעזרת צורן סופי, וציינו מהו הצורן שנוסף למילה.

3. בחרו מילה אחת שנוצרה בדרך של הלחם (כמו רמזור או מגדלור) והסבירו משתי מילים היא מורכבת.

4. כתבו משפט אחד שיש בו שם הפועל, ומשפט נוסף עם שם הפעולה המתאים לו.

15 חלק ט"ו – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – זיהוי והבנה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. על איזו שאלה עונה מספר מונה?

א) איזה במקום? ב) כמה? ג) איפה? ד) מתי?

2. על איזו שאלה עונה מספר סודר?

א) כמה? ב) איזה במקום? ג) למה? ד) מי?

16 חלק ט"ז – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. _____ כדורים (5, זכר)

2. _____ מחברות (5, נקבה)

3. _____ עפרונות (לפני שם עצם זכר)

4. _____ בובות (לפני שם עצם נקבה)

17 חלק י"ז – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – התאמה בין מספר לשם עצם

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. שלושה ילדים	___	**א.** מונה בנקבה
2. שלוש ילדות	___	**ב.** סודר בזכר
3. הילד הראשון	___	**ג.** סודר בנקבה

4. הילדה הראשונה	___	**ד.** מונה בזכר

18 חלק י"ח – פרק 5 • שם המספר: מונה וסודר – יישום וכתיבה

ענו בקצרה.

1. תקנו את הטעות: "חמש ילדים שיחקו בחצר"

2. כתבו משפט עם מספר מונה בזכר ומשפט מקביל באותו מספר בנקבה

3. הסבירו מתי אומרים "שני" ומתי "שתי", עם דוגמה אחת לכל אחד

19 חלק י"ט – פרק 6 • טענה, עובדה ודעה ואמצעים רטוריים – היכרות עם המושגים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	עובדה היא משפט שאפשר לבדוק אם הוא נכון או לא נכון	☐	☐
2	דעה היא משפט שמבטא עמדה אישית, וקשה להוכיח אותו באופן מוחלט	☐	☐
3	שאלה רטורית נשאלת כדי לקבל מהקהל תשובה מפורטת ומדויקת	☐	☐
4	טענה היא הרעיון המרכזי שהדובר או הכותבת רוצים לשכנע בו	☐	☐
5	נימוק הוא פרט שאין לו שום קשר לטענה שמנסים לבסס	☐	☐

20 חלק כ' – פרק 6 • טענה, עובדה ודעה ואמצעים רטוריים – זיהוי בדוגמאות

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. "מי לא רוצה הפסקה ארוכה יותר?" – איזה אמצעי רטורי זה?

(א) שאלה רטורית (ב) נתון מספרי מדויק (ג) ציטוט מספר (ד) הגדרה מילונית

2. "בבית הספר יש הפסקה של עשר דקות" – זו דוגמה ל:

(א) עובדה (ב) דעה (ג) נימוק אישי (ד) אמצעי רטורי

3. "הפסקה ארוכה יותר תשפר את הריכוז של כל התלמידים" – זו בעיקר:

(א) דעה או טענה (ב) עובדה מוכחת (ג) הגדרה (ד) תאריך

4. משפט שמביא סיבה כדי לתמוך בטענה נקרא:

(א) נימוק (ב) עובדה בלבד (ג) כותרת (ד) סיכום

5. "כל התלמידים בעולם רוצים הפסקה ארוכה!" – משפט כזה הוא דוגמה ל:

א) הגזמה כאמצעי רטורי ב) עובדה מדויקת ג) נימוק מבוסס נתונים ד) ציטוט מדויק

כרטיס יציאה

אני יודע/ת להסביר למה מילה מסוימת היא שם תואר ולא שם עצם, ולהתאים אותה נכון במשפט

אני יודע/ת מתי להשתמש במספר מונה ומתי במספר סודר, ולהתאים אותם במין לשם העצם

אני יודע/ת לזהות בטקסט טענה, נימוק אחד לפחות, ועובדה מול דעה

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀